

تبریز؛ دروازه ورود صنعت چاپ به ایران

گشتی در تبریز 2018

مظفرالدین شاه در حال بازدید از دستگاههای چاپ

یاسمین مولانا: سپاه ایران در جنگ با روس ها شکست خورده بود و عباس میرزا در پی تعلیم و آموزش و رفع عقب ماندگی های محسوس در آن زمان در فکر چاپخانه ای بود تا کتابهای علمی در این زمینه چاپ و نشر کند.

این داستان به سال 1190 شمسی باز می گردد روزی که عباس میرزا نخستین دستگاه چاپ فارسی با حروف سربی را وارد تبریز کرد و این چنین تاریخ تحول ارتباطات و پیشرفت و تکامل در ایران رقم خورد. عباس میرزا نائب السلطنه دوره قاجار و فرزند فتحعلی شاه زمانیکه والی شهر تبریز بود شروع به اقداماتی برای رفاه عمومی و توسعه شهر کرد که ورود دستگاه چاپ برای اولین بار از روسیه به تبریز از آن جمله بود اما این دستگاهها در آن زمان از کیفیت و کارکرد خوبی برخوردار نبودند بعد از مدتی مستهلک می شدند.

از این رو عباس میرزا تغییر هدف داده و تصمیم بر ورود این دستگاه های چاپ از اروپا می گیرد که تعدادی از این دستگاه های چاپ که سربی بودند وارد تبریز می شود و کتاب های درسی و متفرقه با این دستگاه به چاپ می رسند.

نمونه ای از نخستین دستگاه چاپ که به ایران و تبریز رسیده بود در حال حاضر در موزه شهر تبریز واقع در عمارت شهرداری بوده و این دستگاه 10 سال پیش توسط رضا سرابی اقدام کلکسیونر تبریزی خریداری شده و در موزه های قاجار و موزه شهر تبریز به نمایش گذاشته شده است.

مورخ تبریزی در تشریح تاریخ ورود صنعت چاپ و نخستین دستگاه چاپ به ایران در کتاب "تبریز مهد صنعت چاپ در ایران" این چنین می نویسد: عباس میرزا نائب السلطنه به تالیف و ترجمه توجه ویژه ای پیدا کرده بود و برای نشر و گسترش علوم و فنون، میرزا زین العابدین تبریزی را مامور فراگیری فن چاپ و به راه انداختن نخستین چاپخانه در تبریز کرد.

به نوشته صمد سرداری نیا تاریخ صنعت چاپ خیلی قدیمی تر است و این صنعت توسط گوتنبرگ آلمانی در 1436 میلادی در قرن پانزدهم اختراع شده است اما خیلی دیر به ایران می رسد، تقریباً چهار صد سال بعد از اختراع آن در ایران معمول شده است.

با اینحال هنگامی که شوالیه شاردن پیشنهاد خرید ماشین چاپ را به شاه سلیمان ارائه داد، شاه ابتدا به این طرح علاقه نشان داد ولی سرانجام حاضر نشد تامین هزینه این طرح را برعهده بگیرد اما شاهزاده روشنفکر عباس میرزا علی رغم فشار و مخالفت ها چنین خطری را پذیرفت و نخستین دستگاه چاپ فارسی با حروف سربی را در شهر تبریز که حکمرانی آنجا را برعهده داشت، نصب کرد.

صنعت چاپ در دوره های مختلف دچار فراز و فرودهای بسیار شد اما آنچه پر واضح است؛ صنعت چاپ از زمان ورودش به ایران تا کنون تاثیر بسزایی در توسعه فرهنگی و اجتماعی جوامع و شکل گیری افکار عمومی داشته که حتی با ظهور اینترنت و توسعه غیر قابل وصف ارتباطات هم نمی توان نقش اساسی آنرا در دنیای امروزی منکر شد.